

जिल्हा
सामाजिक व आर्थिक
समालोचन

नागपूर जिल्हा

१९९०-९१

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरीता

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

जिल्हा - नागपूर.

१९९० - ९१

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,

नियोजन विभाग,

महाराष्ट्र शासन,

मुंबई.

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन - १९९०-९१

दृष्टिक्षेपांत जिल्हा

जिल्हा - नागपूर

अ. क्र.	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	महाराष्ट्र राज्य
१	२	३	४	५

[एक] प्राकृतिक रचना

६ अ] भौगोलिक स्थान

१] उत्तर अक्षांश	अंश	२०.३५ ते २१.४४	१६.४ ते २२.१
२] पूर्व रेखांश	अंश	७८.१५ ते ७९.४०	७२.६ ते ८०.९

ब] हवामान [१९९०]

१] किमान तापमान	सेल्सियस	११.२ [नागपूर शहर]	०.७
२] कमाल	सेल्सियस	४५.१	४८.६
३] पर्जन्य [सरासरी] १९९० मि. मि.		१०४२.५	उ. ना.

क] प्रशासकिय विभाग [१९९१]

१] तालुके	संख्या	१४	३०३
२] पंचायत समित्या	संख्या	१३	२९८
३] टंचाईग्रस्त तालुके	संख्या	निरंक	३८
४] एकात्मिक ग्रामीण विकास प्रकल्प गट	संख्या	१३	२९८
५] शहरे	संख्या	१६	३०७
६] गावे [एकूण]	संख्या	१८७४	४१, ८३३
१] निर्जन	संख्या	२१६	२, ४७९
२] वस्ती असलेली	संख्या	१६५८	३९, ३५४
७] क्षेत्रफळ	चौ. कि. मी.	९९३१	३, ०७, ७१३

[दोन] प्रशासकिय संस्था [३१.३.१९९१]

१] पंचायत समित्या	संख्या	१३	२९८
२] महानगर पालिका	संख्या	१	११
३] नगरपरिषद	संख्या	१०	२२८
४] कटक मंडळे	संख्या	१	७
५] ग्राम पंचायती	संख्या	७६५	२५, ८५२
[गट ग्राम पंचायती धरून]			

क्रमशः.....

१	२	३	४	५
६]	पोलीस स्टेशन [३१.१२.९०]	संख्या	३९	८१८
७]	पोलीस आऊट पोस्ट [३१.१२.९०]	संख्या	६९	१४२६
[तीन] लोकसंख्या [१९९१]				
१]	ग्रामीण लोकसंख्या	आकडे हजारात	१२५२	४८,२५२
२]	नागरी लोकसंख्या	आकडे हजारात	२०२८	३०४९६
३]	एकूण लोकसंख्या [१९९१]	आकडे हजारात	३२८०	७८७४८
४]	अनुसूचित जातीची लोकसंख्या [१९८१]	आकडे हजारात	१८२	४४८०
५]	अनुसूचित जातीच्या लोकसंख्येची टक्केवारी टक्केवारी		७.०५	७.१४
६]	अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या [१९८१]	आकडे हजारात	३५३	५७७२
७]	अनुसूचित जमातीच्या लोकसंख्येची टक्केवारी टक्केवारी		१३.६५	९.१९
८]	पुरुष [१९९१]	आकडे हजारात	१७०५	४०६८६
९]	स्त्रिया [१९९१]	आकडे हजारात	१५७५	३८०६२
१०]	स्त्री पुरुष प्रमाण	हजार पुरुषामध्ये स्त्रियाचे प्रमाण	९२३	९३५
११]	घनता	दर चौ. कि. मी. क्षेत्रातील लोकसंख्या	३३०	२५६
१२]	साक्षरतेचे प्रमाण [१९८१]			
१]	एकूण	टक्केवारी	५४.५६	४७.१८
२]	पुरुष	टक्केवारी	६३.७४	५८.७९
३]	स्त्रिया	टक्केवारी	४४.६२	३४.७९
४]	राज्यामध्ये जिल्ह्यांचा ग्राम क्रमांक	संख्या	२	-
[चार] कृषि [अस्थाई]				
			[८६-८७]	[८९-९०]
१]	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	९८६	३०७५८
२]	जंगलव्याप्त क्षेत्र व त्याची भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	हजार हेक्टर	१६४	५४०४
३]	शेतीत उपलब्ध नसलेली जमीन		[१६.६३]	[१७.५७]
अ]	बिगर शेती वापराखाली जमीन	हजार हेक्टर	४४	१०८९
ब]	पडित आणि लागवडी- लायक नसलेली जमीन	हजार हेक्टर	३३	१७२१
	एकूण [अ + ब]		७७	२८१०

१	२	३	४	५
[चार]	४]	पडीत जमीनी व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन		
	१]	कायम गुरे चरण आणि इतर	हजार हेक्टर	४६ १५२९
	२]	झाडे झुड्याखालील जमीन	हजार हेक्टर	१४ १८०
	३]	लागवडी योग्य परंतु पड जमीन	हजार हेक्टर	३८ १०२८
	५]	पडीत जमीन		
	१]	चालू पड	हजार हेक्टर	१७ ८८३
	२]	इतर पड	हजार हेक्टर	९४ १००१
	६]	पिकाखालील क्षेत्र		
	१]	पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हजार हेक्टर	५३८ १७९२३
	२]	दुसोटा क्षेत्र	हजार हेक्टर	३४ २३२९
	३]	एकूण पिकाखालील क्षेत्र	हजार हेक्टर	५७२ २०२५२
	७]	ओलीत क्षेत्र		[१९९०-९१
	१]	निव्वळ ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	४९ २४६५
	२]	एकूण ओलीत क्षेत्र	हजार हेक्टर	७० ३१९१
	८]	महत्वाच्या- पिकाखालील क्षेत्र [अन्न धान्ये]	हजार हेक्टर	३६७ १४३९९
	९]	वहित धारण जमीन [१९८५-८६] [अंतिम]		
	१]	२ हेक्टर पेक्षा कमी	संख्या [००]	८९६ ४५४२५
	२]	२ ते १० हेक्टर	संख्या [००]	९८४ ३२९७२
	३]	१० हेक्टर पेक्षा जास्त	संख्या [००]	६६ २४२२
	१०]	जमीन महसूल वसुली [१९९०-९१]	लाख रुपये	२०.१९ ६१६४
	११]	जिल्हा परिषदांचा उमकर [१९९०-९१]	हजार रुपये	११८२ १५२५००
	१२]	पंचायत समित्यांच्या उमकर [१९९०-९१]	हजार रुपये	१३३० ६२९५७
[पाच]		पशुसंवर्धन [पशुगणना १९८७ अस्थायी]		
	१]	एकूण पशुधन	संख्या हजारात	११२० ३४२५५
	२]	गाई व बैल	संख्या हजारात	६९९ १६९०४
	३]	म्हशी व रेडे	संख्या हजारात	८३ ४७५६
	४]	मेंढया	संख्या हजारात	२० २८७३
	५]	शेळया	संख्या हजारात	३०२ ९१९१
	६]	कोंबडया व बदके	संख्या हजारात	४२८ २४६४०

१	२	३	४	५
---	---	---	---	---

[सहा] सहकारी [१९९०-९१]

१]	सहकारी संस्था	संख्या	४०२२	१०४६२०
२]	प्राथमिक कृषि सहकारी पत संस्था	संख्या	५८३	१९५६५
३]	प्राथमिक कृषि सहकारी पत संस्थांची सभासद संख्या	हजारात	१८५	८११६
४]	सहकारी दुग्ध संस्था	संख्या	२२८	१४०६९
५]	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज	रु. कोटीत	१४	७७५

[सात] जलसिंचन पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्याखालील लाभक्षेत्र

[३०. ६. ९१ रोजी] [३०. ६. ९० रोजी]

१]	मोठे प्रकल्प लाभ क्षेत्र	संख्या	१	२१
		हजार हेक्टर	१२४	उ. ना.
२]	मध्यम प्रकल्प लाभ क्षेत्र	संख्या	११	१७१
		हजार हेक्टर	७७	उ. ना.
३]	लघु प्रकल्प [पूढ भाग] लाभ क्षेत्र	संख्या	२१५	१५४५
		हजार हेक्टर	३४	उ. ना.
४]	सिंचन विहिरी खाली भिजणारे क्षेत्र	हजार हेक्टर	२७	१२९५
			[८६-८७]	

[आठ] उद्योग [डिसेंबर १९९०]

१]	नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या	संख्या	१६१६	२७४६५
२]	नोंदणी कृत चालू कारखान्यांची संख्या [उत्पादन चालू असलेले]	संख्या	१२७९	२३४१०
३]	साखर कारखान्यांची संख्या [चालू असलेले खाजगी धरून]	संख्या	१	१४०
			[९०-९१]	[सप्टेंबर ९१]
४]	साखर कारखान्यातील साखरेचे उत्पादन	हजार टन	१६	४१२४
			[९०-९१]	
५]	सर्व सूत गिरण्यांची संख्या	संख्या	४	१२२

[नऊ] वीज [३१. ३. ९१]

१]	वीज पुरवठा केलेली शहरे व थेडी	संख्या	१८९०	३९६६१
२]	विद्युतीकरण झालेल्या गावांची संख्या	संख्या	१८७४	३९४१३
३]	वीज पुरवठा केलेले ग्रंथ संघ [१९९०-९१]	संख्या हजारात	५२	१६१५
४]	गोबर गॅस सयंत्रे [३१. ३. ९१]	संख्या	११२६८	३४८३६

१ २ ३ ४ ५

[दहा] सार्वजनिक आरोग्य [१९९०]

१]	रुग्णालये	संख्या	२६	७६८
२]	दवाखाने	संख्या	१३५	१८९६
३]	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	४८	१६७२
४]	प्राथमिक आरोग्य पथके	संख्या	-	८१
५]	एकात्मिक बाल विकास गट योजना	संख्या	२	१३१
६]	अंगणवाडीत उपस्थित राहणारी मुले	संख्या	१८६०४	३३६७९१

[अकरा] शिक्षण [१९८८-८९] [१९९०-९१]

१]	एकूण प्राथमिक शाळा	संख्या	२०७५	५७६१२
२]	एक शिक्षकी शाळा	संख्या	४३५	१३१८७
३]	प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या हजारात	४१४	१०४२७
४]	प्राथमिक शाळेतील शिक्षक	संख्या हजारात	१०	२६७
५]	प्रत्येक शिक्षकामागे प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	४१	३९

[बारा] दुय्यम शिक्षण

१]	दुय्यम शाळा	संख्या	५२१	१००२६
२]	शाळेतील एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	३२३	५७४३
३]	शाळेतील शिक्षक	संख्या हजारात	१०	१७७
४]	प्रत्येक शिक्षकामागे दुय्यम शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	३२	३२

[तेरा] उच्च शिक्षण

१]	संस्था	संख्या	३६	११३२
२]	एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	५४	१०७१

[चौदा] अ) प्रौढ शिक्षण [१९९०-९१]

१]	प्रौढ शिक्षण केंद्रे	संख्या	११९४	२८३४९
२]	प्रौढांची उपस्थित	संख्या हजारात	३७	८४३

ब) तांत्रिक शिक्षण

[१] औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

१]	शासकीय व शासन सहाय्यित	संख्या	७	उ. ना.
----	------------------------	--------	---	--------

२]	इतर [खाजगी]	संख्या	५	उ. ना.
----	-------------	--------	---	--------

[२]	शासकीय व शासन सहाय्यित	संख्या	२२२८	उ. ना.
-----	------------------------	--------	------	--------

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामध्ये मंजूर झालेल्या जागा

१	२	३	४	५
[चौदा]	[३]	<u>तांत्रिक व व्यावसायिक शिक्षण संस्था</u>		
	१]	शासकिय व शासन सहाय्यीत	संख्या	३८ उ. ना.
	२]	इतर [खाजगी]	संख्या	उ. ना. उ. ना.
	[४]	शासकीय व तांत्रिक व्यवसाय शिक्षण संस्थेची प्रवेश क्षमता	संख्या हजारत	६ उ. ना.
	[५]	अभियंत्यांची संख्या	संख्या	उ. ना. उ. ना.
[पंधरा]		<u>परिवहन आणि दळणवळण</u>		
	[३१. ६. ११]			[अस्थायी]
	१]	स्कूण रेल्वे मार्ग लांबी	कि.मी.	३८३ ५४३४
	२]	रस्त्यांनी जोडलेली गावे	संख्या	उ. ना. उ. ना.
	३]	स्कूण रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	७१३३ १७२९६५
	४]	राष्ट्रीय महामार्गाची लांबी	कि.मी.	२८५ २९५९
	५]	राज्य महामार्गाची लांबी	कि.मी.	९२८ ३०९७५
	६]	महत्वाच्या जिल्हा रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	७१९ ३८९३६
	७]	इतर जिल्हा रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	१०४४ ३८५७३
	८]	ग्रामीण रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	४१५७ ६१५२२
[सोळा]		<u>पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा</u>		
		कठीण गांवाची संख्या [१.४.९०]	संख्या	८८ ३७५६
	१]	<u>खेड्यांना केलेला पुरवठा [१९९०-९१]</u>		
	अ]	नळाचा पाणी पुरवठा	संख्या	४२ १२१९
	ब]	कूप नलिका	संख्या	३० -
	क]	साध्या विहिरी/विंधण विहिरी	संख्या	२ ६२३
	२]	टॅंक्स किंवा बैल गाडीने पुरवठा केली जाणारी गावे	संख्या	६२ ५६२०
	३]	योजनेत समाविष्ट करावयाची गावे	संख्या	उ. ना. निरंक
[सतरा]		<u>घर बांधणी [१९९०-९१]</u>		
		भूमिहीन कामगारांसाठी बांधलेल्या झोपड्या	संख्या	३५ १७००
[अठरा]		<u>संकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम</u>		
	१]	दारिद्र्य रेषेखाली कुटुंबे [१९८२-८३]	संख्या लाखात.	१.१२ ३४
	२]	१९९०-९१ मधील लाभार्थी	संख्या	३९८२ उ. ना.

१	२	३	४	५
[एकोणवीस] रोजगार निर्मिती [१९९०-९१]				
	अ] रोजगार हमी योजना	मनुष्य दिवस [कोटी]	०.३०	८.९४
	ब] जवाहर रोजगार कार्यक्रम	- " -	०.२६	८.५०
[वीस] आदिवासीकरीता कल्याणकारी योजना [३१.३.९१]				
	आदिवासी करीता आश्रम शाळा	संख्या	५	६०२
[एकवीस] मागासवर्गीयांसाठी कल्याणकारी योजना [१९९०-९१]				
	अ] मागास वर्गीयांसाठी वस्तीगृहे	संख्या	८	२२५७
	ब] वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी	संख्या	६७०	१००२५०
[बावीस] जिल्हा नियोजन १९९०-९१				
	१] वार्षिक योजनेतील मंजूर तरतूद	रु. कोटीत	२२	२५२१
	२] अनुशेष भरून काढण्यासाठी तरतूद	रु. कोटीत	१८	निरंक
[तेवीस] नागरी पुरवठा				
	१] रास्तभावाची दुकाने १९९०-९१	संख्या	१२२५	३५४३७
	२] पुरविलेला स्कूण साठा	"०००" टन	९४	उ.ना.
	३] शाराकिय गोदामे	संख्या	१७	१२०१
	४] साठवण्याची क्षमता	हजार टन	उ.ना.	७४०

टीप :- १] उ.ना. = उपलब्ध नाही.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.